

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuuleminen 11.10.2019, HE 29/2019 vp hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ja VNS 2/2019 vp valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelma vuosille 2020–2023, työttömyysturva

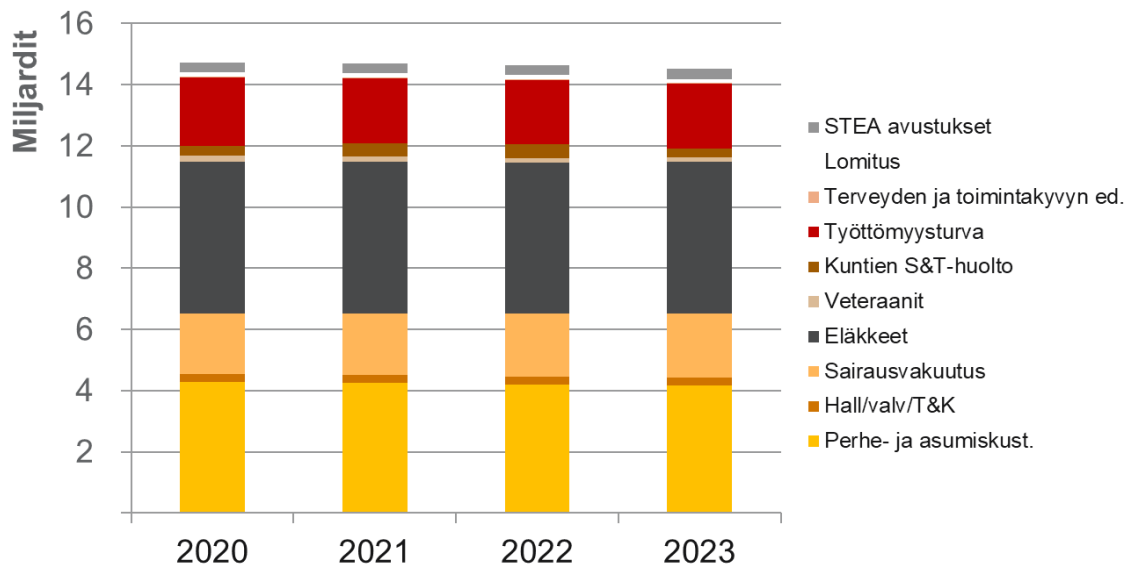
Pyydettyä asiantuntijalausuntona sosiaali- ja terveysministeriön sosiaaliturva- ja vakuutusosaston etuusyksikkö esittää hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2020 (HE 29/2019 vp.) ja valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2020-2023 (VNS 2/2019 vp.) työttömyysturvalain ja aikuiskoulutusetuuksista annetun lain mukaisten etuuksien osalta seuraavaa.

Yleistä

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan loppusumma vuoden 2020 talousarvioesityksessä on 14,8 mrd. euroa, mikä on noin 26 % valtion budjetista. Tämä on 256 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2019 varsinainen talousarvio. Kehyskauden lopussa pääluokan loppusumma olisi 14,6 mrd. euroa.

Pääluokan loppusummasta työttömyysturvamenon osuus on noin 2,2 mrd. euroa, mikä on 135 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Kehyskauden loppuun mennessä työttömyysturvamenot laskisivat 2,1 mrd. euroon.

Pääluokassa muutokset perustuvat pääosin hallitusohjelman mukaisten uudistusten toteuttamiseen sekä sosiaaliturva- ja toimeentuloturvaetuuksien tarvearvioiden tarkistuksiin. Määrärahojen lasku aiheutuu pääosin myönteisestä työllisyyskehityksestä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Meritullinkatu 8

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001

Faksi
Fax
Fax
02951 63415

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@stm.fi

Työttömyysturvasta hallitusohjelmassa

Sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuluvalta osalta työttömyysturvajärjestelmää koskevia kirjauksia on erityisesti, mutta ei yksinomaan, pääministeri Rinteen hallituksen hallitusohjelman osiossa 3.5, Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi ja osiossa 3.6, Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi. Hallituksen tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin.

Korkeaa työllisyyttä koskevaan tavoitteeseen liittyy aktiivisia toimia, joita ovat muun muassa työurien pidentäminen alusta, keskeltä ja lopusta, lyhytaikaisen työn vastaanottamisen helpottaminen, sovitellun työttömyysetuuden kehittämisen jatkaminen ja työelämän muutosten huomioiminen työttömyysturvajärjestelmässä. Digitalisaation mahdollisuudet huomioidaan kehitystyössä. Aikuiskoulutustukea uudistetaan tukemaan työn ja opiskelun yhteensovittamista. Perusturvaa kehitetään sen tasoa heikentämättä ja ensisijaisen etuuksien merkitystä vahvistetaan. Palkkaturvan rahoittamista työttömyysetuusmäärärahoista jatkettaisiin. Lisäksi hallitusohjelmaan sisältyy sosiaaliturvan uudistamista koskeva hanke.

Vuoden 2020 talousarvioesityksestä

Perusturvan korottaminen

Vuodelle 2020 esitetään perusturvaan (vähimmäismääräiseen kuntoutusrahaan, sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin sekä työttömyyspäivärahaan) tehtäväksi 20 euron korotus, jonka kustannusvaikutus on valtiolle n. 40 milj. euroa. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen perusturvan korottamisesta, hallituksen esitys HE 39/2019 vp laeiksi sairausvakuutuslain 11 luvun 10 §:n sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Hallituksen esitys perustuu pääministeri Antti Rinteen hallituksen hallitusohjelman mukaiseen päätökseen korottaa perusturvaa eli sairausvakuutuslain mukaisia vähimmäismääräisiä päivärahetuuksia sekä työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea 20 eurolla kuukaudessa. Lisäksi lapsilisälaissa (796/1992) säädettyä lapsilisän yksinhuoltajakorotusta korotetaan 10 eurolla kuukaudessa siten, että yksinhuoltajakorotuksen korottamisesta hyötyvät myös toimeentulotuen varassa olevat perheet. Tämän toteuttamiseksi ehdotetaan muutettavaksi myös toimeentulotuesta annettua lakia (1412/1997). Neljännen ja sitä seuraavien lasten lapsilisää korotetaan 10 eurolla kuukaudessa. Elatustukilain (580/2008) mukaisen täysimääräisen elatustuen tasoa nostetaan seitsemällä eurolla kuukaudessa.

Esityksen tavoitteena on eriarvoisuuden vähentäminen ja ensisijaisen etuuksien painottaminen toimeentulon turvassa.

Työttömyysvakuutusmaksujen vahvistaminen vuodelle 2020 ja Työllisyysrahaston suhdannepuskurin vahvistaminen

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen HE 31/2019 vp laeiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain ja työttömyysturvalain 14 luvun 1 a §:n muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan vahvistettavaksi vuoden 2020 työttömyysvakuutusmaksut. Työttömyysvakuutusmaksujen kokonaismäärää ehdotetaan alennettavaksi yhteensä 0,49 prosenttiyksikköä. Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua ehdotetaan alennettavaksi 0,25 prosenttiyksikköä ja työnantajan keskimääräistä työttömyysvakuutusmaksua 0,24 prosenttiyksikköä.

Työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain mukaista etuusmenoa, kuten palkansaajan ansiopäivärahan ansio-osaa. Maksuvalmiuden turvaamiseksi ja ennakoitavissa olevista kansantalouden suhdannevaihteluista johtuvien työttömyysvakuutusmaksujen muutosten tasaamiseksi työllisyysrahastolla on rahaston varojen ja velkojen erotuksena muodostuva suhdannepuskuri. Työllisyysrahaston suhdannepuskurin enimmäismäärää ehdotetaan nostettavaksi 6,0 prosenttiyksikön työttömyysastetta vastaavien menojen suuruiseksi. Tämän ja eräiden muiden toimien tavoitteena on vahvistaa työttömyysvakuutusmaksujen tason vakautta.

Aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoaminen

Hallitusohjelman perusteella on valmisteltu esitystä työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta tarkoituksena kumota aktiivimallin mukaiset leikkurit ja velvoitteet. Esitys on ollut lausuntokierroksella, ja arviointineuvosto on antanut esityksestä lausunnon 9.10.2019.

Esitys liittyy hallitusohjelman osiin 3.5 ja 3.6. Esitys lisää työttömyysetuusmenojen kasvun myötä julkisia menoja arviolta 51,1 miljoonalla eurolla vuodessa vuoden 2020 tasossa. Esitys myös vähentää toimeentulotuki- ja asumistukimenoja arviolta yhteensä 12 miljoonaa euroa, joten kokonaisvaikutus etuusmenoihin on arviolta noin 39 miljoonan euron kasvu.

Palkansaajan työttömyyspäivärahan lisäpäiväoikeuden ikärajan nostaminen

Parhaillaan lausuntokierroksella on luonnos hallituksen esitykseksi, jossa esitetään muutettavaksi työttömyysturvalakia ja ansiopäivärahojen rahoitusta koskevia säännöksiä. Työttömyysturvalakia ehdotetaan muutettavaksi työurien pidentämiseksi siten, että lisäpäiväraha-oikeuden alaikäraja nostetaan vuonna 1961 ja sen jälkeen syntyneillä 61 vuodesta 62 vuoteen. Työttömyysturvan lisäpäivien rahoitusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että työnantajien rahoitusvastuun päättymisikä nousisi lisäpäivien alaikärajan nostoa vastaavasti 63 vuodesta 64 vuoteen. Samalla työttömyysetuuden myöntämisen yläikärajaa ehdotetaan muutettavaksi vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä seuraamaan työntekijän eläkelain mukaista alimman vanhuuseläkeiän muutosta.

Lisäpäiväoikeuden ikärajan korottamisella on työttömyyspäivärahamenoja alentava vaikutus. Vuodesta 2020 alkaen lisäpäiväoikeuden ikärajan korottamisen arvioidaan alentavan vuosittain työttömyyspäivärahamenoja noin 50 miljoonaa euroa, josta valtiolle kohdistuu 23 miljoonaa euroa, työllisyysrahastolle 24 miljoonaa euroa ja työttömyyskassoille 3 miljoonaa euroa.

Aikuiskoulutustuen kehittäminen

Parhaillaan lausuntokierroksella on luonnos hallituksen esitykseksi aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta. Työmarkkinakeskusjärjestöjen tekemän aloitteen pohjalta esityksen tavoitteena on parantaa työikäisten palkansaajien mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen luomalla nykyistä paremmat mahdollisuudet työn ja opintojen yhteensovittamiseen ja uusien käyttäjäryhmien tuomiseen aikuiskoulutustuen piiriin erityisesti matalapalkka-aloilta, sekä selkeyttää hakijan kannalta aikuiskoulutustuen hakemista ja tuen ennakoitavuutta ja keventää aikuiskoulutustuen hallintoa.

Etuuden suuruuden määräytymisperusteisiin ehdotetut muutokset vähentäisivät etuusmenoa runsaalla 9 miljoonalla eurolla. Tämä arvio on kuitenkin staattinen, eikä sisällä mahdollisia käyttäytymisvaikutuksia, kuten etuuden käytön lisääntymistä taikka työn ja opiskelun nykyistä yleisempää yhteensovittamista.